

Stroški in uspešnost poslovanja

Dr. Branko Mayr

Inštitut za poslovodno računovodstva, 2019

Stroški in uspešnost poslovanja

Dr. Branko Mayr

Izdal: *Inštitut za poslovodno računovodstvo*
Stegne 21c
1000 Ljubljana
<http://www.vsr.si>

Založil: *Inštitut za poslovodno računovodstvo.*
Stegne 21c
1000 Ljubljana

Recenzenta: *Dr. Marko Hočevar*
Mag. Darinka Kamenšek

Natisnil: *elektronska izdaja*

Naklada: -

Copyright © 2019 Inštitut za poslovodno računovodstvo, Ljubljana

Cena: 35 EVR – po e-pošti

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

.....

MAYR, BRANKO

Stroški in uspešnost poslovanja

Inštitut za poslovodno računovodstvo, Ljubljana, 2019

ISBN

VSEBINA

1. Prihodki, stroški, odhodki in izid	12
Uvod	12
Mesto in vloga prihodkov, stroškov in odhodkov v poslovnem procesu	13
2. Prihodki	15
Poslovni prihodki	18
Finančni prihodki	18
Drugi prihodki	19
Pomembnejši pojmi v zvezi s prihodki	19
Pripoznavanje prihodkov	20
Prihodki od prodaje	20
Prenos tveganj na kupca	22
Verjetnost pritekanja gospodarskih koristi	22
Zanesljivost merjenja odhodkov	23
Opravljanje storitev	23
Metoda odstotka dokončanosti del	23
Druge metode določanja dokončanosti del	24
Storitve sestavljene iz nedoločenega števila dajanj	24
Nezanesljiva ocena izida posla	25
Obresti, licenčnine in dividende	25
Obresti računanane pred pridobitvijo finančne naložbe	25
Dividende od lastniških papirjev se sklicujejo na dobiček pred pridobitvijo	25
Vračunavanje licenčnin	25
Subvencije, dotacije, regresi itd	26
Še nekaj pravil pripoznavanja prihodkov	26
Ugotavljanje poslov	27
Medletna poročila	27
Merjenje prihodkov	27

	Prihodki od prodaje proizvodov, trgovskega blaga in materiala	27
	Prihodki od opravljenih storitev	28
	Pogodbe o gradbenih delih	28
	Obresti.....	29
	Prevrednotovanje prihodkov	29
	Odložen pritek denarnih sredstev	29
	Zamenjava proizvodov in storitev	30
	Razkritja	31
3.	Stroški	32
	Opredelitev stroškov in njihovo mesto v poslovanju.....	32
	Stroški in poslovanje.....	32
	Vrste stroškov	36
	Pojmi	38
	Stroškovna mesta in stroškovni nosilci	45
	Stroškovna mesta	45
	Stroškovni nosilci	45
	Neposredni (direktni) stroški : Posredni (indirektni) stroški	45
	Stroški in poslovanje.....	46
	Spremenljivi (variabilni) stroški : polspremenljivi (mešani) stroški . stalni (fiksni) stroški : celotni stroški : stopničasti stroški	46
	Uvod.....	46
	Ocena lastnosti opazovanih stroškov ali metode za ugotavljanje lastnosti stroškov	53
	Razčlenjevanje stroškov na stalne in spremenljive.....	53
	Linearni pristop ugotavljanja lastnosti posameznih stroškov	54
	Vizualna metoda.....	56
	High-low metoda.....	57
	Prispevek za kritje (Contribution margin)	59
	Izkaz prispevka za kritje.....	60
	Enačba za izračun prispevka za kritje.....	60

Prispevek za kritje na enoto.....	60
Stopnja prispevka za kritje (<i>Contribution Margin Ratio</i>).....	61
Analiza vpliva obsega proizvodnje na dobiček (<i>Cost-volume-profit Analyses</i>)...61	
Predpostavke analize	62
Analiza točke preloma (<i>Break-Even Analysis</i>).....	62
Za več proizvodov (<i>Multiproduct Break-even Point</i>).....	66
Varna točka (<i>Margin of Safety</i>).....	68
Analiza ciljnega dobička (<i>Target Profit Analysis</i>).....	70
Grafični prikaz razmerij v analizi vpliva obsega proizvodnje na dobiček (<i>Cost-Volume-Profit Analyses</i>)	71
Mejni (marginalni) stroški	73
ABC (<i>Activity Based Costing</i>)	74
Stroški v proizvodnih in neproizvodnih podjetjih.....	76
Stroški v naročniški in serijski proizvodnji	77
Uvod.....	77
Stroški v serijski, množični, procesni proizvodnji	79
Ugotovitev fizičnega obsega proizvodnje v opazovanem obdobju	80
Preračun fizičnih količin v količino ekvivalentnega učinka.....	82
Izračun stroškov ekvivalentnega učinka	84
Ugotovitev celotnih stroškov proizvodnje.....	85
Priprava proizvodnega poročila	86
Stroški v naročniški proizvodnji.....	88
Proizvodni (stroški v zalogah) in obdobjni stroški.....	92
Proizvajalni in neproizvajalni stroški.....	93
Neposredni (direktni) in posredni (indirektni) stroški.....	94
Pomembni in nepomembni stroški.....	95
Računovodska obravnava stroškov	95
Začetno pripoznavanje stroškov	95
Merjenje stroškov	97

Začetno računovodsko merjenje stroškov po stroškovnih mestih in stroškovnih nosilcih	97
Vsebnost stroškov v učinkih: Proizvodno orientirani stroški : obdobjo orientirani stroški	98
Prevrednotovanje stroškov po stroškovnih mestih in stroškovnih nosilcih	99
Razkrivanje stroškov po stroškovnih mestih in stroškovnih nosilcih	100
Vrste stroškov v računovodskih razvidih	100
Stroški delovnih sredstev	101
Amortizacija	101
Pojem.....	101
Pojmi	104
Kaj se amortizira?.....	105
Amortizirljivi znesek in amortizacijsko obdobje	106
Amortizirljivi znesek	106
Doba koristnosti	106
Preveritev dobe koristnosti	108
Doba koristnosti neopredmetenih sredstev.....	108
Preostala vrednost neopredmetenega sredstva	108
Metode amortiziranja.....	109
Metoda enakomernega časovnega amortiziranja,	110
Metoda padajočega amortiziranja in	110
Metoda proizvedenih enot	110
Pripoznavanje stroškov amortizacije	110
Ločljivost zemljišč od zgradb	111
Merjenje	111
Začetno računovodsko merjenje stroškov amortizacije	111
Začetek in prenehanje amortiziranja	112
Med letom obračunana amortizacija in dokončni obračun amortizacije	112
Amortiziranje opredmetenih osnovnih sredstev, vzetih v finančni najem	112
Amortiziranje opredmetenih osnovnih sredstev, danih v finančni najem	112

Prevrednotovanje stroškov amortizacije	112
Razkrivanje stroškov amortizacije	113
Še nekaj pravil obračuna amortizacije	113
Stroški materiala in storitev	114
Razvrščanje stroškov materiala in storitev	114
Opredelitve ključnih pojmov	116
Pripoznavanje stroškov materiala in storitev	116
Dane obresti	117
Nepotrebni stroški	117
Stroški razvijanja	117
Stroški najemnin	117
Stroški po pogodbah o gradbenih delih	117
Stroški v nedokončanih proizvodih in zalogah proizvodov	118
Merjenje stroškov materiala in storitev	118
Začetno računovodsko merjenje stroškov materiala in storitev	118
Stroški materiala, ki niso v zalogah	118
Stroški, ki so sestavni del neopredmetenih sredstev ali aktivnih časovnih razmejitev	118
Vnaprej vračunani stroški materiala in storitev	118
Rezervacije za kritje prihodnjih stroškov materiala in storitev	119
Prevrednotovanje stroškov materiala in storitev	119
Stroški dela	119
Razvrščanje stroškov dela in stroškov povračil zaposlencem	119
Stroški dela v nedokončani proizvodni in zalogah gotovih proizvodov	120
Deleži v razširjenem dobičku	120
Razčlenjevanje stroškov dela	120
Stroški povračil zaposlencem	120
Pojmi	121
Pripoznavanje stroškov dela in stroškov povračil zaposlencem	122
Merjenje stroškov dela in stroškov povračil zaposlencem	123

Začetno računovodsko merjenje stroškov dela in stroškov povračil zaposlencem	123
Prevrednotovanje stroškov plač in stroškov povračil zaposlencem.....	123
Razkrivanje stroškov dela in stroškov povračil zaposlencem	124
Stroški izposojanja	124
Obresti	124
Neto obresti	124
4. Odhodki.....	125
Odhodki iz poslovanja	125
Proizvodno orientirani stroški.....	125
Obdobno orientirani stroški	125
Poslovno izidne kategorije	125
Sestavine poslovnega izida.....	125
Izid iz poslovanja (operating profit; EBIT)	126
Izid iz izrednega delovanja	126
Dobiček pred davki	126
Davki od dohodka (dobička)	126
Čisti dobiček.....	126

Kazalo slik:

<i>Slika 1—1: Proizvodni cikel</i>	12
<i>Slika 1—2: Prihodki, odhodki, izid iz poslovanja in poslovanje</i>	14
<i>Slika 2—1: Vrste prihodkov</i>	15
<i>Slika 2—2: Prihodki, prejemki v času</i>	16
<i>Slika 2—3: Vrste prihodkov</i>	17
<i>Slika 2—4: Shema pripoznavanja prihodkov</i>	20
<i>Slika 2—5: Izkazovanje prihodkov od prodaje</i>	20
<i>Slika 3—1: Stroški, odhodki in poslovni proces</i>	33
<i>Slika 3—2: Stroški, odhodki in izdatki v času</i>	34
<i>Slika 3—3: Izdatki in stroški</i>	35
<i>Slika 3—4: Od izdatka do prejemka v času (obratna sredstva)</i>	35
<i>Slika 3—5: Vrste stroškov</i>	37
<i>Slika 3—6: Obseg dejavnosti in stroški</i>	46
<i>Slika 3—7: Lastnosti stalnih stroškov, spremenljivih stroškov in celotnih stroškov v masi</i>	47
<i>Slika 3—8: Lastnosti stalnih stroškov, spremenljivih stroškov in celotnih stroškov v količinski enoti (povprečni stroški)</i>	48
<i>Slika 3—9: Stopničasti stroški</i>	49
<i>Slika 3—10: Pospremenljivi (mešani) stroški</i>	49
<i>Slika 3—11: Gibanje stalnih stroškov v podjetju Primerček</i>	50
<i>Slika 3—12: Gibanje spremenljivih stroškov v podjetju Primerček</i>	51
<i>Slika 3—13: Gibanje pospremenljivih (mešanih) stroškov v podjetju Primerček</i>	51
<i>Slika 3—14: Gibanje celotnih stroškov brez pospremenljivih v podjetju Primerček</i>	51
<i>Slika 3—15: Gibanje celotnih stroškov v podjetju Primerček</i>	51
<i>Slika 3—16: Ocena mešanih stroškov</i>	55
<i>Slika 3—17: Linearne metode ocenjevanja lastnosti stroška</i>	55
<i>Slika 3—18: Razmerje med obsegom dejavnosti in stroški</i>	56
<i>Slika 3—19: Trend gibanja stroškov</i>	57
<i>Slika 3—20: Zgled ocene lastnosti stroška</i>	57
<i>Slika 3—21: Povezava med prispevkom za kritje po enoti (Pke) in točko preloma</i>	63
<i>Slika 3—22: CVP graf</i>	72
<i>Slika 3—23: CVP graf – načrtovanje dodatne prodaje</i>	73

<i>Slika 3—24: Stroškovni proces v proizvodnji</i>	79
<i>Slika 3—25: Ugotovitev količin</i>	81
<i>Slika 3—26: Proizvodni diagram, FIFO metoda, zgled Primerček</i>	83
<i>Slika 3—27: Pot od stroška do učinka – listinske podlage</i>	88
<i>Slika 3—28: Računovodska obravnava proizvodnih in obdobjih stroškov</i>	93
<i>Slika 3—29: Polna lastna cena</i>	94
<i>Slika 3—30: Razčlenjevanje stroškov po izvornih vrstah ob začetnem pripoznanju</i>	96
<i>Slika 3—31: Sestavine kalkulacije lastne cene stroškovnega nosilca glede na dejavnost</i>	98
<i>Slika 3—32: Zajemanje stroškov pri posameznih metodah merjenja učinkov</i>	99
<i>Slika 3—33: Naravne vrste stroškov</i>	100
<i>Slika 3—34: Preoblikovanje delovnih sredstev v učinek</i>	101
<i>Slika 3—35: Amortiziranje – poenostavljen zgled</i>	102
<i>Slika 3—36: Amortizacija in poslovni proces</i>	103
<i>Slika 3—37: Doba koristnosti</i>	107
<i>Slika 3—38: Aktivnosti podjetja pri začetnem merjenju stroškov amortizacije</i>	111
<i>Slika 3—39: Preoblikovanje delovnih sredstev v učinek</i>	115
<i>Slika 3—40: Zasluzki zaposlencev</i>	120
<i>Slika 4—1: Izračun nekaterih poslovnoizidnih kategorij</i>	125

Kazalo tabel:

<i>Tabela 3-1: Stroški podjetja Primerček</i>	49
<i>Tabela 3-2: Izračuni posameznih celotnih stroškov in povprečnih stroškov za podjetje Primerček</i>	50
<i>Tabela 3-3: Izkaz prispevka za kritje</i>	60
<i>Tabela 3-4: Uporaba CMR pri napovedovanju</i>	61
<i>Tabela 3-5</i>	74
<i>Tabela 3-6: Prikaz razporejanja splošnih stroškov za metodo ABC</i>	75
<i>Tabela 3-7: Razporejanje splošnih stroškov na podlagi neposrednih stroškov dela</i>	76
<i>Tabela 3-8: Izračun količine skupnega imenovalca; FIFO metoda</i>	83
<i>Tabela 3-9: Kalkulacija stroškov na ekvivalentni učinek, FIFO metoda</i>	85
<i>Tabela 8-10: Razporeditev stroškov na dokončane učinke in učinke v zalogi</i>	85
<i>Tabela 3-11: Proizvodno poročilo</i>	87

Kazalo enačb:

<i>Enačba 3—1</i>	36
<i>Enačba 3—2: Linerani pristop razvrščanja stroškov</i>	54
<i>Enačba: 3—3: Ocena naklona premice</i>	58
<i>Enačba: 3—4: Ocena celotnih stalnih stroškov</i>	58
<i>Enačba 3—5: Prispevek za kritje</i>	60
<i>Enačba 3—6: Prispevek za kritje za proizvod</i>	60
<i>Enačba 3—7: Prispevek za kritje (CRM)</i>	61
<i>Enačba 3—8: Vsebina prispevka za kritje</i>	63
<i>Enačba 3—9: Celotni prispevek za kritje</i>	64
<i>Enačba 3—10: Izračun točke preloma</i>	64
<i>Enačba 3—11: Izračun točke preloma s pomočjo CRM</i>	65
<i>Enačba 3—12: Izračun točke preloma s pomočjo CRM 2</i>	65
<i>Enačba 3—13: Varna točka</i>	68
<i>Enačba 3—14: Ciljni dobiček</i>	70
<i>Enačba 3—15</i> :	84
<i>Enačba 3—16</i> :	90
<i>Enačba 3—17</i> :	90
<i>Enačba 3—18</i> :	91